

מנהיגי חינוך יקרים,
 יעקב מברך את בני יוסף מנשה ואפרים, אך למרות שיוסף הגיש אותם באופן
 שמנשה הבכור מול ימינו ואפרים הצעיר כנגד שמאלו, יעקב משכל את
 ידיו(מח, יד):

"וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת-יְמִינוֹ וַיִּנָּשֵׂת עַל-רֹאשׁ אֶפְרַיִם וְהוּא הַצָּעִיר וְאֶת-שְׂמָאלוֹ
 עַל-רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שְׂכַל אֶת-יְדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר". המפרשים דנו ברגע הזה
 ובפעולה הזו. ברקע עומדת לה השאלה, וכי יעקב לא זכר את מחיר ההעדפה
 של יוסף על פני אחיו.

האב"ע מסביר שהמילה "כי" יכולה אף להיות מתפרשת במשמעות אע"פ,
 למרות שמנשה הבכור הניח ימינו על ראש אפרים. לעומתו הנצי"ב ב"העמק
 דבר" מפרש את המילה כפשוטה, "כי מנשה הבכור" משמעותו בגלל שמנשה
 הבכור. כלומר הפסוק מבאר למה יעקב שכל את ידיו והשאיר את מנשה
 ואפרים במקומם ולא החליף ביניהם, כי מנשה הבכור וצריך להישאר מול רגל
 ימין של יעקב. ואמנם את ידיו שיכל והניח את יד ימינו דווקא על ראש אפרים,
 כי בעניינים הרוחניים ראוי להקדימו, אבל בהליכות עולם, בעניינים הגשמיים
 הארציים, היה מנשה קודם וגדול מאפרים. היד משמשת את הראש והדעת,
 היד מוציאה אל הפועל את הרעיונות והמחשבות של הראש והדעת, והרגל
 משמשת הליכות הגוף לפי טבעו, ובהתאם לכך מנשה שהוא נשאר הבכור
 והחשוב בעניינים הארציים, עומד כנגד רגל ימין של יעקב, אך יד ימינו של
 יעקב הוצמדה לאפרים שהוא החשוב בעניינים הרוחניים. כלומר למדנו
 שיעקב הדגיש את הצדדים החזקים בכל אחד מבניו של יוסף.
 הרב מרדכי אליהו זצ"ל מסביר:

"בודאי הפשט הוא, שיעקב שם את אפרים לראש לפני מנשה. אולם אפשר
 לבאר גם במילת "וישת" שימה נוספת, של מנשה עצמו. מנשה שם את
 אפרים לפניו – ולא עלתה בליבו שום קנאה ושנאה לאחיו על כך."
 הרב מרדכי גרינברג שליט"א בספרו כרם לשלמה מביא שניתן לבאר על דרך
 דרוש משמעות נוספת: יעקב לימד והשכיל אותנו בלימוד מוסרי חשוב:
 את הפסוק במשלי(כ"ז י"ט): "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", באר
 הר' חיים מוולוז'ין כמדריך ליחס הנכון לזולת. מנהג העולם להקטין מעלת
 האחר ולהגדיל את חסרונותיו. כשאדם עומד מול חבירו ימינו היא כנגד
 שמאלו של חבירו ושמאלו כנגד ימינו. הימין שהוא הצד החשוב הינו כנגד
 השמאל המבטא את חסרונותיו של החבר, ואילו השמאל שלו כנגד ימין חבירו
 המבטא את מעלותיו של החבר שהוא מקטינים. הימין מופיע מול הימין רק
 מול מראה או מים שיוצרים אפקט דומה. כך גם צריך להיות לב האדם לאדם,

ימין מול ימין ושמאל מול שמאל. להעצים את יתרונותיו של החבר, ולהקטין חסרונותיו.

יעקב הורה בשיכול הידיים, לא רק שיש לחזק את יתרונו של מנשה בתחומים הארציים ואת יתרונו של אפרים בעניינים הרוחניים, אלא שכך יש להתנהג תמיד לדאוג לכוון את ימינו מול ימין חבירו, להגדיל את מעלותיו היחודיות ואילו את שמאלו מול שמאל חבירו. את חסרונותיו של החבר להמעיט ולהסתיר.

כולנו מכירים ושרים את תפילתו של הר' אלימלך מליזנסק "אדרבא תן בליבנו שנראה כל אחד מעלת חבירו ולא חסרונו". לפי דברינו יש מקור מהנהגת יעקב לדרך רצויה זו. גם ההמשך "ושנדבר כל אחד את חבירו בדרך הישר והרצוי לפניך" יכול להתפרש על פי דברינו כדיבור כנה ואמיתי לא "אחד בפה ואחד בלב". וממילא לב האדם לאדם, היודע שחבירו לא מסתיר ממנו כלום ורוצה טובתו, ימלא אהבה. שבת שלום ומבורך, ברכת ה' בכל מעשיכם

שושנה נגר